

N:o 8.

Ank. till Riksd. kansli den 23 mars 1889, kl. 3 e. m.

*Första Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2,
i anledning af förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t an-
gående ändring i 15 § i gällande folkskolestadga.*

I 15 § af Kongl. Maj:t:s förnyade stadga angående folkundervisningen i riket den 20 januari 1882 bestämmes, att skolrådet eger att efter samråd med kyrkostämman stadga de tider af året, de dagar i veckan och de timmar å dagen, då undervisning skall i skolorna meddelas, äfvensom att dervid bör iakttagas, bland annat, att mellan förmiddagens och eftermiddagens lärotimmar lemnas en längre ledighet, hvilken, med hänsyn till förhållandena under olika årstider och på olika orter, bör utsträckas till en eller två timmar.

Uti en inom Andra Kammarerna väckt motion (n:o 42) har herr A. Svenson i Bossgården, med hvilken herr E. Fredholm instämt, föreslagit, att Riksdagen måtte anhålla hos Kongl. Maj:t, att till sistnämnda föreskrift måtte göras följande tillägg: »såvida ej skolråd och församlingar i samråd med inspektören finna det fördelaktigare att låta den dagliga undervisningen fortgå i sammanhängande följd, då ej läsningen utsträcktes öfver fem timmar dagligen».

Till stöd för detta förslag har motionären anført, att föreskriften
Bih. till Riksd. Prot. 1889. 8 Saml. 2 Afd. 1 Band. 5 Häft.

om en längre stunds ledighet mellan förmiddagens och eftermiddagens lärotimmar väl kunde mångenstädes vara behöflig såsom en motvigt mot ett allt för dagsverksmessigt bedrivande af skolarbetet, men att på den ort, hvilken motionären representerade, detta stadgande framkallat allvarsamma bekymmer, enär det syntes lägga hinder i vägen för den anordningen att låta den dagliga undervisningen fortgå 5 timmar i följd med allenast det i samma moment föreskrifna afbrottet mellan hvarje lästimme, en anordning, som med fördel praktiserades på många håll och som, förståndigt tillämpad, så mycket mindre kunde verka öfveransträngande för barnen, som dessa, i synnerhet på landet, ofta endast hvar annan dag hade skolskyldighet. Derigenom att den en à två timmar långa middagsrasten, som i disciplinärt afseende merendels lemnade åtskilligt öfrigt att önska, försvunne, behöfde barnen ej utrustas med mat för middagsspisning vid skolan, ej heller fortsätta skolarbetet i en sal, som, efter att hafva varit använd till matrum, ej kunde innehålla så god luft som önskvärdt vore. I stället finge nu barnen komma hem till middagen och efter intagandet af *lagad* måltid blifva i tillfälle att lemna föräldrarne en ofta välbehöflig hjälp. En dylik anordning hade äfven visat sig vara synnerligen bidragande att befordra en jemnare skolgång, i hvilket sistnämnda afseende motionären åberopat ett af inspektören öfver Kållands med flera kontrakt af Skara stift, der läsningen i folkskolorna varit på sistnämnda sätt ordnad, afgifvet och i hans embetsberättelse för 1882—1886 intaget yttrande, deri framhålles, huru som skolgången inom detta kontrakt varit »jemnare och bättre än inom något af de öfriga sju trakten»; hvarjemte motionären upplyst, att från dessa trakter under senare tiden åtskilliga skolråd och församlingar hos Kongl. Maj:t sökt och vunnit rättighet att på sistnämnda sätt ordna läsningen i sina skolor.

Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 1 har i anledning af motionen anført, att om ock någon förändring af nu gällande bestämmelse, angående uppehåll mellan förmiddagens och eftermiddagens lärotimmar, i allmänhet icke kunde anses vara af behovet påkallad, torde dock orter finnas, der en anordning af undervisningen, i den rigtning motionären antydt, kunde vara mer ändamålsenlig än den nu lagstadgade. De skäl, motionären derför anført, syntes också utskottet beaktansvärda. Med ett lämpligt afpassande af läroämnen samt iakttagande af det stadgade afbrottet mellan hvarje lärotimme torde den af motionären omförmälda ordningen för undervisningen icke medföra fara för barnens öfveransträngning. Derest läsningen fortginge utan

det nämnda längre afbrottet, skulle äfven barnen på landet icke behöfva att under vintermånaderna vid gång mellan skolan och hemmet i mörkret tillryggalägga den ofta långa vägen. Äfvenledes blefve barnen med en dylik läsordning i tillfälle att under eftermiddagen bispringa med förefallande göromål i hemmen. Då sålunda åtskilliga fördelar kunde vara förenade med en på ifrågavarande sätt anordnad undervisningstid, men nu gällande stadganden, hvilka lemnade bestämd föreskrift om minst en timmes uppehåll mellan förmiddagens (d. v. s. tiden till klockan 12 på dagen) och eftermiddagens lärotimmar, lade hinder i vägen för en sådan ordning, ville utskottet, som ansåge lämpligt att en dylik berättigad anordning af undervisningstiden kunde införas utan att, såsom nu måste ske, framställning derom hos Kongl. Maj:t i hvarje fall gjordes, hemställa,

att Riksdagen ville besluta skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes meddela sådana bestämmelser, att skolrådet må erhålla rätt att, efter inhemtande af vederbörande inspektörs yttrande, så anordna undervisningstiden, att undervisningen må kunna fortgå utan det nu stadgade uppehållet af minst en timme mellan för- och eftermiddagsläsningen.

Denna hemställan har Andra Kammaren den 2 i denna månad bifallit, hvarefter Andra Kammarens beslut, jemlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen, genom utdrag af protokollet delgifvits Första Kammarren, som hänvisat ärendet till sitt första tillfälliga utskott.

Utgående i allmänhet från den åsigten, att, då lokala och andra förhållanden samt folkets lefnadsvanor i olika delar af vårt vidsträckta land äro mer eller mindre olikartade, lagstiftningen angående folkundervisningens ordnande härstädes bäst motsvarar sin uppgift och främjar sitt ändamål, derest den, utan att strängt regelbinda allt i en stel likformighet, fastmer följer den grundsatsen att medgifva vederbörande, som hafva vården om skolornas angelägenheter sig anförtrodd, rätt att inom vissa lagligen bestämda gränser i särskilda fall ordna skolväsendet och undervisningen relativt fritt på sådant sätt, som med hänsyn till för handen varande förhållanden visar sig vara för ändamålet lämpligast, har utskottet i konsekvens härmed vid pröfningen af den förevarande frågan äfven ansett, att icke heller några laga hinder böra

läggas i vägen för vidtagandet af en sådan anordning af den dagliga undervisningstiden, som det af Andra Kammaren antagna skrifvelse-förslaget åsyftar att möjliggöra, för så vidt i särskilda fall giltiga skäl tala för en slik anordning, och det tillika genom tjenliga åtgärder blifver sörjdt derför, att hvarken barnens helsa eller undervisningen lider men af alla lärotimmarnes förläggande till tiden före middagsmålet. I sak ansluter sig alltså utskottet till den mening, som Andra Kammaren omfattat, dock endast under det uttryckliga förbehåll, att den dagliga undervisningstiden, för att på föreslaget sätt kunna ordnas, icke må öfverstiga 5 timmar.

I formelt hänseende har utskottet åter icke kunnat undgå att i det ifrågavarande skrifvelseförslaget anmärka en oegentlighet, som påkallar rättelse, derest icke den begärda ändringen i 15 § af gällande folkskolestadga skall komma i strid med 10 § i samma stadga. I sistnämnda § föreskrifves nemligen, dels att skolrådet skall för de under dess vård stående skolor uppgöra förslag till ett reglemente, hvilket bör upptaga bestämmelser bland annat angående skolornas *lärotider*, och dels att detta förslag, liksom sedermera vidtagna ändringar deri, skall, för att blifva gällande, af vederbörande domkapitel, efter skolinspektörens hörande, pröfvas och godkännas. I motsats härtill innehåller det af Andra Kammaren fattade beslutet i den förevarande frågan, att, om skolrådet besluter att för någon eller några skolor tillämpa en sådan anordning af dagliga lärotiden, hvarom här är fråga, någon annan åtgärd icke erfordras för att samma anordning skall blifva lagligt gällande, än att blott inspektörens yttrande infordrades, hvilket tydligen innebär, att skolrådet sjelf skulle i förevarande fall ega rätt och magt att gifva gällande kraft åt hvad det föreslagit, samt att ifrågavarande, lika viktiga som ovanliga bestämmelser rörande den dagliga undervisningstidens fördelning hvarken skulle behöfva upptagas i reglementet eller underställas en högre myndighets pröfning och godkännande.

Då emellertid ett dylikt undantag från gällande bestämmelser synes utskottet hvarken riktigt eller nyttigt, har utskottet funnit sig böra härutinnan föreslå nödig rättelse.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får utskottet, som icke kan tillstyrka bifall till Andra Kammarens beslut i oförändrad form, härmed vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville besluta att i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes meddela sådana bestämmelser, att i skolor, der dagliga lärotiden

icke öfverstiger 5 timmar, denna tid må kunna, i den ordning 10 § af nu gällande folkskolestadga föreskrifver, af vederbörande ordnas så, att undervisningen tillåtes fortgå och avslutas utan något sådant afbrott af minst en timme, som nu finnes stadgadt mellan för- och eftermiddagsläsningen.

Stockholm den 22 mars 1889.

På utskottets vägnar

L. W. LOTHIGIUS.
